

LEGAL INSIGHT

Η ΑΜΥΝΑ ΤΟΥ ΕΝΑΓΟΜΕΝΟΥ ΣΤΗΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΔΙΚΗ ΤΗΣ ΚΑΤΑΔΟΛΙΕΥΣΗΣ ΔΑΝΕΙΣΤΩΝ (ΠΑΥΛΙΑΝΗ ΑΓΩΓΗ)

Θοδωρής Γιαννατσής
Εταίρος-Διαχειριστής
Γιάννης Ψαράκης
Μ.Δ.Ε.

Η αγωγή διάρρηξης, προβολή του ποινικού εγκλήματος της καταδολίευσης δανειστών στο αστικό δίκαιο, έχει ως σκοπό όχι την τιμωρία του καταδολιεύσαντος (αυτό αφορά την ποινική δίκη) αλλά την ικανοποίηση τελικά του δανειστή, ο οποίος ζημιώθηκε. Για παράδειγμα, αυτή η ζημία προήλθε π.χ. από μεταβίβαση ακινήτου του οφειλέτη του στην κόρη του ώστε η Τράπεζα που του είχε χορηγήσει δάνειο αδυνατούσε να προβεί σε κατάσχεση και πλειστηριασμό του ακινήτου (λόγω του ότι πλέον αυτό ανήκε στην κόρη του και όχι σε εκείνον), για να ικανοποιήσει την απαίτηση που είχε εναντίον του. Πέραν των δυνατοτήτων υπεράσπισης του μεταβιβάσαντος πατέρα με ισχυρισμούς που θα αποκλείουν τη στοιχειοθέτηση του αστικού αδικήματος της καταδολίευσης (όπως την ύπαρξη λοιπής περιουσίας ή την έλλειψη ύπαρξης δόλου στο πρόσωπό του), οι αυξημένες τυπικές απαιτήσεις της σύνταξης μίας τέτοιας αγωγής συνήθως διευκολύνουν την άμυνα του εναγομένου.

ΑΠΡΙΛΙΟΣ 2017

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Πριν από ένα έτος, δημοσιεύθηκε στη σελίδα μας το άρθρο με τίτλο [«Οι δυνατότητες υπεράσπισης στο έγκλημα της καταδολίευσης δανειστών»](#). Στο σύνολο σχεδόν όμως των υποθέσεων, ανακύπτει κι ένα παράλληλο ζήτημα: ένα ακόμα δικαστήριο που αφορά στην καταδολίευση δανειστών **αυτή τη φορά όμως όχι στο ποινικό σκέλος, αλλά στο αστικό.**

Η αποκτηθείσα εντός των δικαστικών αιθουσών εμπειρία, μάς οδήγησε στη σύνταξη του παρόντος σημειώματος. Σε αυτό, θα επιχειρήσουμε να εκθέσουμε – σύντομα - νομικούς και πραγματικούς λόγους στους οποίους θα μπορούσε να στηριχθεί η λυσιτελής άμυνα σε μία αγωγή διάρρηξης (έτσι αποκαλείται το ένδικο βοήθημα σε περιπτώσεις καταδολίευσης δανειστών στην πολιτική δίκη ¹ αλλιώς παυλιανή αγωγή – *actio pauliana*). Η αγωγή δηλαδή που ασκεί π.χ. η Τράπεζα εναντίον σας.

2. ΜΕΡΙΚΟΙ ΜΟΝΟ ΠΙΘΑΝΟΙ ΙΣΧΥΡΙΣΜΟΙ ΤΟΥ ΕΝΑΓΟΜΕΝΟΥ

- **Σε πρώτο επίπεδο, κρίσιμα κάθε φορά θα είναι τα πραγματικά περιστατικά.**

Η αγωγή διάρρηξης μίας δικαιοπραξίας ως καταδολιευτικής (άρθρο 939 Αστικού Κώδικα) απαιτεί τη διαπιστωμένη ανεπάρκεια της περιουσίας του οφειλέτη, να εκπληρώσει τις οφειλές του, κατά το χρόνο κατάθεσης της αγωγής: αυτός ο χρόνος οριοθετεί το εάν και το κατά πόσο ματαιώνεται η ικανοποίηση του δανειστή από τη φερόμενη ως «καταδολίευση». Επομένως, πιθανό σφάλμα στη διατύπωση της

αγωγής της π.χ. εναγούσης Τράπεζας, από την οποία θα προκύπτει ότι η υπολειπόμενη περιουσία δεν επαρκούσε για την κάλυψη των υποχρεώσεων του οφειλέτη κατά τη στιγμή της πραγματοποίησης της «καταδολιευτικής» δικαιοπραξίας, πλην όμως ουδεμία νύξη θα γίνεται και για την κατάσταση και κατά το χρόνο κατάθεσης της αγωγής, θα έχει ως αποτέλεσμα την απόρριψη της αγωγής ως νόμω αβάσιμη. Διότι για να επέλθει η έννομη συνέπεια της 939 ΑΚ (δηλ. η διάρρηξη της δικαιοπραξίας), θα πρέπει όσα επικαλείται ο ενάγων, να προκαλούν πράγματι αδυναμία εξόφλησης οφειλών κατά το χρόνο κατάθεσης της αγωγής. Και μόνο σε δεύτερο επίπεδο, θα κριθεί από το Δικαστήριο αν όσα επικαλείται ο ενάγων (π.χ. η Τράπεζα) είναι και αληθή.

Εάν όμως η Τράπεζα δεν επικαλείται ανεπάρκεια της υπολειπόμενης περιουσίας του οφειλέτη προς εκπλήρωση των οφειλών του κατά το χρόνο άσκησης της αγωγής, παρά μόνο αναφέρεται – κι αυτό δεν συμβαίνει σπάνια – μόνο στο χρόνο συντέλεσης της «καταδολιευτικής» δικαιοπραξίας (π.χ. στο χρόνο υπογραφής ή μεταγραφής του συμβολαίου), τότε ήδη από το πρώτο αυτό στάδιο θα απορριφθεί η αγωγή, χωρίς να χρειαστεί να εξετασθεί και η αλήθεια των όσων η Τράπεζα αφηγείται· διότι ακόμα και αληθή να αποδεικνυόταν ότι είναι, πουθενά δεν αναφέρει εκείνο το οποίο είναι κρίσιμο για την εφαρμογή της 939 ΑΚ: ήτοι την ανεπάρκεια της λοιπής περιουσίας κατά το χρόνο που εισάγει το παράπονό της στο Δικαστήριο, δηλαδή κατά το χρόνο κατάθεσης της αγωγής.

- Σε δεύτερο επίπεδο, μεγάλη σημασία για την ικανοποίηση του συνόλου των προϋποθέσεων που θέτει η 939 ΑΚ, διαδραματίζει η υπαιτιότητα του εναγόμενου.

Συγκεκριμένα, απαιτείται ο απαλλοτριώσας να θεωρούσε έστω ως ενδεχόμενη (ενδεχόμενος δόλος) την ματαίωση της ικανοποίησης των δανειστών του, αν επέσπευδαν αναγκαστική εκτέλεση κατά των περιουσιακών του στοιχείων· και επιπρόσθετα, η ματαίωση αυτή να συνδέεται αιτιωδώς με την απαλλοτρίωση αυτή, να μη συνέβαινε δηλαδή ούτως ή άλλως (απαίτηση αιτιώδους συνδέσμου).

Η διαφορά όμως της πεποίθησης επάρκειας περιουσίας από το στοιχείο που αναφέραμε προηγουμένως, ήτοι την πραγματική επάρκεια περιουσίας, έγκειται στο ζήτημα του χρόνου στον οποίο ανατρέχουμε για να εντοπίσουμε τις αναγκαίες έννοιες. Και αυτό διότι, για την υποκειμενική στάση (πεποίθηση) του εναγόμενου, κρίσιμος χρόνος είναι όχι εκείνος της άσκησης της αγωγής, αλλά εκείνος της απαλλοτριωτικής πράξης. Θα πρέπει δηλαδή να έχουμε τέτοια στοιχεία, ώστε να μπορούμε να υποστηρίξουμε ότι όταν αποξενωνόταν από το εκάστοτε περιουσιακό του στοιχείο, δεν θεωρούσε καν ως ενδεχόμενο ότι έτσι θα βλαφθεί η μελλοντική ικανοποίηση των δανειστών του επειδή λ.χ. είχε ακόμα σταθερά μεγάλο εισόδημα ή είχε άλλη περιουσία η οποία υπερκάλυπτε την οφειλή.

Ενόσω δηλαδή ο χρόνος κατάθεσης της αγωγής οριοθετεί το εάν και το κατά πόσο ματαιώνεται η ικανοποίηση του δανειστή από τη φερόμενη καταδολίευση, ο χρόνος εκποίησης του περιουσιακού στοιχείου δεν παύει να είναι εξίσου κρίσιμος. Αλλά, όμως, για έναν άλλο λόγο: διότι μονάχα ανατρέχοντας σε αυτόν, θα εξακριβώσει ο εφαρμοστής των 939 επ. ΑΚ το κατά πόσο, τη στιγμή εκείνη, ο τελών τη μεταβίβαση, έδρασε προς βλάβη των δανειστών του, όπως τυπολογείται η υποκειμενική υπόσταση στο αστικό αδίκημα της καταδολίευσης δανειστών. Η πρόθεση βλάβης πρέπει να υπάρχει κατά το χρόνο που γίνεται η καταδολίευση.

- Μεγάλη σημασία θα πρέπει επίσης να δίδεται και στο ζήτημα της παραγραφής.

Σύμφωνα με το άρθρο 946 του Αστικού Κώδικα, η αγωγή διάρρηξης απαλλοτρίωσης παραγράφεται πέντε έτη από την απαλλοτρίωση. Όχι σπάνια, οι Τράπεζες κυρίως, λόγω φόρτου υποθέσεων, αμελούν να επιδιώξουν τα δικαιώματά τους. Εκείνο στο οποίο θα πρέπει να δοθεί προσοχή, είναι ότι αμέλεια αυτή θα πρέπει να προβάλλεται, κατ' ένσταση, αφού δεν λαμβάνεται υπ' όψιν αυτεπαγγέλτως από το Δικαστήριο.

- **Αναφορά αξίας απαλλοτριωθέντος στοιχείου.**

Γίνεται παγίως δεκτό ότι διάρρηξη δεν είναι αναγκαιώς ολική, αλλά επέρχεται μόνον κατά το μέρος που ζημιώνεται ο δανειστής. Αυτό έχει κριθεί από την σχετικά πρόσφατη Ολομέλεια του Αρείου Πάγου, με την υπ' αριθμ. 15/2012: *«Αν το απαλλοτριωθέν έχει μεγαλύτερη αξία από την απαίτηση του δανειστή, η διάρρηξη είναι μερική και εκφράζεται σε ποσοστό αντίστοιχο με την αξία της απαιτήσεως του δανειστή προς την αξία του απαλλοτριωθέντος»* .

Πρέπει επομένως να αναφέρεται η αντικειμενική αξία του απαλλοτριωθέντος στοιχείου κατά την άσκηση της αγωγής, έτσι ώστε συσχετιζόμενη αυτή με το ποσό της απαίτησης και εκείνη της λοιπής (εμφανούς) περιουσίας, να μπορεί το δικαστήριο να εξεύρει μέχρι «ποιού» μέρους πρέπει να απαλλοτριωθεί η ένδικη δικαιοπραξία για να καλυφθεί η απαίτηση της ενάγουσας, αλλά και οι εναγόμενοι να αμυνθούν.

Η διάρρηξη της απαλλοτρίωσης διατάσσεται **στο σύνολό της** μόνο όταν η διάρρηξη μέρους μόνον – λαμβανομένης υπ' όψιν βέβαια απαραίτητως και της αξίας της λοιπής εμφανούς περιουσίας – δεν εξαρκεί για την πλήρη ικανοποίηση της απαίτησης.

Δηλαδή, η διάρρηξη επέρχεται **κατά το ποσό μόνο κατά το οποίο** ζημιώνεται αυτός που προσβάλλει την πράξη της απαλλοτρίωσης, δηλαδή κατά το μέρος που απαιτείται για να καλυφθεί η απαίτηση του, η οποία διαφορετικά (δηλονότι από τη λοιπή εμφανή, ή γνωστή στον αντίδικο, περιουσία) δεν μπορεί να ικανοποιηθεί .

Για να διαταχθεί όμως με την απόφαση του Δικαστηρίου η ολική ή μερική διάρρηξη, θα πρέπει να γνωρίζει την αξία του απαλλοτριωθέντος στοιχείου: διαφορετικά, η αγωγή απορρίπτεται.

Για τον ίδιο λόγο, και η αναγραφή της αξίας των εμφανών περιουσιακών στοιχείων είναι αναγκαία.

- **Ζητήματα μη νόμιμου του αιτήματος (αίτημα έτσι διατυπωμένο, που δεν προβλέπεται από τη συγκεκριμένη διάταξη)**

Ακόμα όμως κι αν γίνει δεκτή μία αγωγή διάρρηξης από το Δικαστήριο, κρίσιμο παραμένει το ποιο θα είναι το αποτέλεσμα της απόφασης αυτής: το περιουσιακό στοιχείο θα επιστρέψει στον αρχικό δικαιούχο του (ώστε να μπορεί να γίνει εκτέλεση της απόφασης σε, δικό του πλέον, περιουσιακό στοιχείο) ή θα συμβεί «κάτι άλλο»;

Για παράδειγμα, πολλές φορές βλέπουμε ενάγοντες να διατυπώνουν το αίτημα θεώρησης της δικαιοπραξίας ως αυτεπαγγέλτως κατηργηθείσας, με την έκδοση της οριστικής ή και τελεσίδικης αποφάσεως. Αυτό όμως είναι λάθος και αποτελεί ακόμα ένα στοιχείο που στηρίζει το αίτημα του εναγόμενου για απόρριψη της αγωγής.

Εκείνο που υφίσταται ως νόμιμο αποτέλεσμα, είναι η διάρρηξη η οποία έχει ως συνέπεια, όχι την αυτοδίκαιη θεώρηση ως καταργηθείσας της δικαιοπραξίας, αλλά το μη αντιτάξιμο αυτής, και μάλιστα έναντι μόνο του επιτυχόντος τη διάρρηξη.

Ενδεικτικά με την ΕφΑθ 1035/2011 κρίθηκαν τα παρακάτω: «*Όμως, με τον Ν. 2298/1995 (ισχύς από 4.4.1995) εισήχθησαν στο κεφάλαιο της αναγκαστικής εκτέλεσεως νέες διατάξεις, που αφορούν άμεσα τα αποτελέσματα της διαρρήξεως της καταδολιευτικής απαλλοτρίωσης, τα οποία μετά την ισχύ του Ν. 2298/1995 διαμορφώνονται ως εξής: Αν η αγωγή διαρρήξεως του δανειστή κατά του τρίτου γίνει δέκτη τελεσιδίκως διαπλάσσεται κατάσταση μη αντιταξιμότητας κατ' αυτού, της καταδολιευτικής απαλλοτρίωσης, η οποία μη αντιταξιμότητα ανατρέχει στο χρόνο της απαλλοτρίωσης, όσον αφορά τις σχέσεις μεταξύ των διαδίκων μερών. Ο δανειστής μπορεί να κατάσχει στην περιουσία του οφειλέτη του, ως καθού, το αντικείμενο, που αυτός είχε απαλλοτρίώσει, ο δε τρίτος είναι ξένος προς την εκτελεστική διαδικασία. Με την απαγγελία της διαρρήξεως δεν επέρχεται ακύρωση της καταδολιευτικής δικαιοπραξίας, φορέας του δικαιώματος τυπικά παραμένει ο τρίτος, δεν μπορεί όμως να το αντιτάξει κατά του δανειστή, που πέτυχε τη διάρρηξη, υπερθεματιστή και διαδόχων, το αντιτάσσει όμως έναντι άλλων δανειστών. Μετά από τις ρυθμίσεις αυτές η έννοια του άρθρου 943 ΑΚ, συνίσταται πλέον στην αυτοδικαίως επερχόμενη απαγόρευση προβολής από τον τρίτο του δικαιώματος του όσο απαιτείται για την ικανοποίηση του δανειστή (Ματθία, Τροποποιήσεις στην αναγκαστική εκτέλεση με το Ν. 2298/1995 ΕΛΔ. 36, σελ. Δεσπ. Κλαβανίδου, Η καταδολίευση δανειστών μετά τον Ν. 2298/1995 ΕΛΛΔνη 36 σελ. 1463)». Και όχι τη θεώρηση της δικαιοπραξίας ως καταργηθείσας μεταξύ μόνο των μερών.*

Με τις ισχύουσες σήμερα διατάξεις, η δικαιοπραξία εξακολουθεί να θεωρείται υφιστάμενη· μην πάσχουσα εξάλλου από οιονδήποτε λόγο ακυρότητας ή ακυρωσίας! Έκρινε ο νομοθέτης, με τη μεταρρύθμιση του 1995, ότι για να ικανοποιηθούν τα συμφέροντα του δανειστή, δεν ήταν αναγκαίο να θεωρηθεί άκυρη η απαλλοτριωτική δικαιοπραξία, έστω και έναντι μόνον του επιτυχόντος τη διάρρηξη. Αντίθετα, το λιγότερο επαχθές για την επιδίωξη του ίδιου σκοπού, έκρινε ότι είναι το εξής: η δικαιοπραξία συνεχίζει να θεωρείται έγκυρη, πλην όμως ειδικά μεταξύ του δανειστού που επέτυχε τη διάρρηξη και του εναγομένου (προς τον οποίο η μεταβίβαση) δεν μπορεί να αντιταχθεί όχι το σύνολο των δικαιωμάτων που απορρέουν από τον τίτλο, αλλά ειδικά το δικαίωμα αντιρρήσεως προς την εκτέλεση.

- **Μη αναφορά αξίας απαλλοτριωθέντος δικαιώματος (που θα καθορίσει την αφερεγγυότητα).**

Ένα από τα στοιχεία της βάσεως της περί διαρρήξεως αγωγής, είναι η ζημία που υφίσταται ο δανειστής κατά το χρόνο ασκήσεως της αγωγής, από τη φερόμενη ως καταδολιευτική δικαιοπραξία.

Προκειμένου ωστόσο να διακριβωθεί αυτό, οφείλει να αναφέρει και την αξία της φερόμενης ως καταδολιευθείσας περιουσίας· όπως ακριβώς είχε την ημέρα εκείνη, όταν και εισήγαγε το παράπονό του!

Η ΠΠρΘες 37889/2008, για παράδειγμα, καθιστά σαφές ότι αναγκαίο στοιχείο για το ορισμένο της αγωγής διάρρηξης είναι η αναφορά της αξίας του απαλλοτριωθέντος δικαιώματος επί ακινήτου (εν προκειμένω του δικαιώματος της ψιλής κυριότητας), **και μάλιστα όχι οποιονδήποτε χρόνο, αλλά αυστηρά κατά το χρόνο κατάθεσης της αγωγής!**

Εξάλλου, η μη αναφορά του ακριβούς ποσού κατά τον κρίσιμο χρόνο (άσκησης αγωγής), καθιστά αδύνατη την εκτέλεση της απόφασης, στο μέτρο που η διάρρηξη των απαλλοτριώσεων επέρχεται μόνον καθ' ό μέτρο ζημιώνεται ο προσβάλλων την απαλλοτρίωση, ως έχει ήδη ανωτέρω ειπωθεί. Όλα,

συνέχονται. Και κατ' αυτό, εάν η αγωγή διάρρηξης πάσχει σε κάποια λεπτομέρειά της, αποσθρώνεται όλο το οικοδόμημα, με αποτέλεσμα την απόρριψη της αγωγής.

3. ANTI EPIΛOΓOY

Το πραγματικό σκέλος του αστικού αδικήματος της καταδολίευσης δανειστών, είναι στην πραγματικότητα εξαιρετικά λεπτομερές. Τα σημεία που μόλις παραπάνω εκθέσαμε, **δεν αποτελούν παρά ένα μικρό δείγμα εκείνων που υπάρχουν σε νομολογία και θεωρία**. Η σύνταξη μίας άψογης αγωγής διάρρηξης, δεν είναι καθόλου εύκολο εγχείρημα, όπως πολλοί νομίζουν.

Η πολυπλοκότητα αυτή, θα πρέπει να προκαλεί ανησυχία στον επιτιθέμενο: εκείνος θα πρέπει να είναι εξαιρετικά επιμελής, να συντάξει ένα δικόγραφο με κάθε λεπτομέρεια, και να είναι ενημερωμένος με τις τελευταίες νομολογιακές εξελίξεις ώστε να αποφύγει ατοπήματα που καιροφυλακτούν. Ατοπήματα που εφόσον είναι σε θέση να αναδείξει ο δικηγόρος του αντιδίκου, θα έχουν ολέθριες συνέπειες για αυτόν. Αντίστροφα, ο δικηγόρος του εναγόμενου, έχει μία παλέτα ισχυρισμών και λεπτομερειών στις οποίες μπορεί να στηρίξει το αίτημά του για απόρριψη της αγωγής. Ακριβώς για το σκοπό αυτό, απαιτείται βαθιά γνώση και συνεχής ενασχόληση και ενημέρωση.

Πάντως, ακόμα και αν πρόκειται για προφανή περίπτωση καταδολίευσης (εάν δηλαδή αυτή είναι η αλήθεια και δεν μπορεί να αποδειχθεί το αντίθετο· π.χ. πράγματι ο πατέρας μεταβίβασε το διαμέρισμα την κόρη του γιατί γνώριζε ότι σε μερικούς μήνες η Τράπεζα θα κλείσει τον αλληλόχρεο λογαριασμό που τηρούσε σε αυτήν και θα προχωρήσει σε διαδικασίες εκτέλεσης, και η Τράπεζα μάλιστα διαθέτει ακράδαντα στοιχεία για να τα αποδείξει όλα αυτά), ο οφειλέτης εξακολουθεί να μπορεί να αμυνθεί· αυτή τη φορά όχι επικαλούμενος ότι δεν καταδολίευσε, αλλά επικαλούμενος κάτι άλλο, ένα βήμα νωρίτερα, πριν την κρίση επί της ουσίας (πραγματικού) της αγωγής: επικαλούμενος δηλαδή την πλημμέλεια της αγωγής, λόγω των αυξημένων τυπικών προϋποθέσεων και λεπτομερειών που απαιτεί μία αψεγάδιαστη αγωγή διάρρηξης· η οποία πλημμέλεια θα οδηγήσει τελικά και στην απόρριψη αυτής.

Η μάχη δίνεται σε δύο επίπεδα, εκ των οποίων το ένα τουλάχιστον πρέπει να κερδηθεί: πραγματικό και νομικό.

Για περισσότερες πληροφορίες και για εγγραφή στην λίστα ενημερώσεών μας επικοινωνήστε μαζί μας:

ΓΙΑΝΝΑΤΣΗΣ ΚΑΙ ΨΑΡΑΚΗΣ
ΔΙΚΗΓΟΡΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ

WWW.YIANNATSISS.GR

38, ΚΑΡΝΕΑΔΟΥ, ΚΟΛΩΝΑΚΙ

106 76, ΑΘΗΝΑ

ΕΛΛΑΔΑ

T: (+30) 210 7231076

F: (+30) 210 7231075